

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 3 November 1912. N°. 1818.

blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieaanvragen aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegaan door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20.
Aanvragen en vermelding van leedgaven f —.12 per regel.

Van de Volcinding.

LXXI.

DERDE REEKS.

VIII.

En gelijk het den menschen
geest is eenmaal te sterven, en
daarna het oordeel.
Hebr. 9 : 27.

Op hetgeen de apostel Paulus, uiteraard ook met oog op de dierenwereld, van het „ruchten van het schepsel“ zegt, moet in tusschen nader worden ingegaan. Wat we stelden hield in, dat de jammer, die over de dierenwereld is uitgesproken, ten deele althans reeds vóór den val van den mensch, en dat in Rom. VIII : 20 onder de woorden: „om diens wil die het schepsel der ijdelheid onderworpen heeft“, niet te verstaan is de verordende God, maar integendeel de satanische macht. Met zekerheid is niet wel te zeggen, met welke uitlegging we het veiligst gaan, maar in elk geval is, zoowel van de één als van de andere uitlegging, nadere toelichting hier onmisbaar. Geheel de uiterst gewichtige zinsnede uit Rom. VIII : 19—22 moge men zich daarbij helder en klaar voor den geest stellen. De apostel begint met den glans der toekomstige heerlijkheid, die Gods kinderen wacht, daardoor zoo hoog te doen schitteren, dat hij het lijden van deze tegenwoordige beoefening tegenover stelt. Niet van de zaligheid wordt alzoo gehandeld, maar van de heerlijkheid, d.i. niet van den staat der ziel en van het geestelijk wezen des menschen, maar van de schittering die zijn uitwendig bestaan zal erlangen, zoowel door zijn voortreffelijk lichaam, dat aan Christus' verheerlijkt lichaam gelijk zal zijn, als door de overschoone wereld, waarin hij verkeerend zal. De zaligheid niet op ons inwendig, de heerlijkheid op ons uitwendig bestaan, en het is op 't laatste dat de apostel nu al de aandacht aantrekt. Ten einde nu wel te doen uitkomen, hoe geheel anders 's menschen uitwendige staat in dat toekomstige der heerlijkheid, dan nu onder het lijden op deze aarde zal zijn, spreekt hij zeer scherp uit, dat geheel de Schepping, te midden waarvan de zondige mensch zich hier bevindt, in een toestand van ijdelheid verkeert. Zoo toch staat er in vs. 20: „Het schepsel (dat is al wat zich in heel de Schepping bevindt en te midden waarvan de mensch verkeert) is der ijdelheid onderworpen“. Hiertegen nu woelt heel de Schepping in. Met name in de dierenwereld. In heel de Schepping en met name onder de dieren werkt een voor ons onwaarsneembare macht, die toont dat er aan heel de Schepping iets ontbreekt; dat ze door een haar tegenstaande macht gedrukt wordt; en dat ze, als ware het, steeds de poging hernieuwt, zij 't al zonder er in te slagen, om dezen bangen druk van zich af te wenden, en na wegneming van dien druk, hooger op te bloeien. „Het schepsel, d.i. heel de Schepping buiten den mensch, verwacht niet opgestoken hoofde de openbaring van de glorie van Gods kinderen“. Niet natuurlijk, alsof plant en dier hier kennis van zouden hebben, maar ze hopen onbewust naar die verbetering in hun toestand die eerst dan komen kan en zal, als Gods kinderen in de heerlijkheid ingaan.

Op zeldzaam aangrijpende wijze doet de apostel ons het gevoelen, hoe heel de Schepping met den mensch als middelpunt één machtig in al zijn deelen saamhangend organisme vormt. Heel de Schepping is hem één lichaam, waarvan de mensch het hoofd is. En gelijk nu in ons lichaam vele van onze leden er onder lijden, en gedrukt worden, zoo er in het hoofd zware pijnen opkomen, en daarentegen die zelfde leden weer vlot en vlug zich bewegen, als de zware pijnen in het hoofd door een gevoel van welstand vervangen zijn, zoo ook, zegt de apostel ons, gaat het in de Schepping toe. Nu is alles in de Schepping gedrukt en benauwd. En dit moet zoo blijven en kan niet beteren, zoolang de mensch in zijn staat van vernedering verkeert; maar is eenmaal de mensch tot heerlijkheid gekomen, dan zal dit zijn invloed op heel de Schepping oefenen, en zal alle schepsel, ook plant en dier, als we zoo mogen zeggen, oprispen en tot rijker staat opbloeien. En nu kan men wel zeggen, dat plant en dier hier toch niets van afweten, en dus niet zuchten kunnen, en geen hoop kunnen koesteren en geen verwachting, maar toch is dit slechts ten deele waar. Als door de ontreddering van ons hoofd vele andere leden gedrukt zijn, dan is er wel waarlijk in de leden van ons lichaam zeker trekken en zoeken om van dien druk ontheven te

worden, en er is volstrekt geen reden, waarom men dit, bij wijze van vergelijking, geen „hoop“ en „verwachting“ zou kunnen noemen. Zoo is het dan ook te verstaan als de apostel zegt, dat „het gansche schepsel te samen zucht en te samen in barensnood is, op hoop dat 't ook zelf vrijgemaakt zal worden van de dienstbaarheid der vernedering tot de vrijheid en de heerlijkheid der kinderen Gods.“ En zoo moet 't dan ook opgevat, als de apostel er bijvoegt, dat het schepsel in dien jammerlijken toestand volhardt „niet vrijwillig, maar om diens wil die het der ijdelheid onderworpen heeft“. Natuurlijk gaat hierbij de gewone onderscheiding tusschen wat leeft en niet leeft, niet door. Naar die gewone onderscheiding toch leeft in de Schepping alleen de plant, het dier en de mensch, terwijl in den bodem, in de wateren, in de wolken enz. het leven ontbreekt, wijl hier wel krachten werken, maar krachten die het organisch karakter ten eenenmale missen. Op dit onderscheid echter gaat de apostel in dezen beroemden pericop niet in. Heel de Schepping stelt hij zich hier voor als één levend geheel, en als de wolken zich somber aantrekken, of de golven der zee in grauwe massa komen aanstormen, of het land braak en verwoest ligt, dan is hem dit alles uitdrukking van één machtig lijden, dat over heel de Schepping is uitgesproken.

Zoo kan het niet naar Gods oorspronkelijk bestel geweest zijn. Ook in die rijke Schepping moet oorspronkelijk alles glans en majesteit hebben vertoond. Er moet daarna een oorzaak zijn ingetreden, die wat glansde doof heeft gemaakt, en wat tintelde van wegeleend schoon, omzette in wat nu afstoot. En juist daaruit leidt hij af, dat er in heel de Schepping een profetie ligt, dat het oorspronkelijk schoon eene weer terug zal keeren, en dit, zegt hij, zal vaneens komen, als voor de kinderen Gods de eeuwige heerlijkheid ingaat.

Nu waarschuwt Calvijn ons zeer zeker terecht, om in den rijkdom van deze toezegging niet te diep in te dringen, daar we ons dan zoo licht vergapen aan ijdelheid schijn. Toch staan we hier voor een vermelding, waar we evenwel over heen mogen loopen. Sprekt de apostel eenmaal stellig uit, dat de gehele wereld, voor zooveel ze als Schepping buiten den mensch bestaat, uit haar nu ingenomen toestand eens weer tot hoogere glorie zal worden opgeheven, dan spreekt 't vaneens, dat dit dan aller eerst zint en doet op heel het organisch leven dezer Schepping. Niet alleen op bergen en heuvelen, op zon en maan en sterren, maar vooral op wat we het plantenrijk en het dierenrijk noemen. Vooral waar de apostel zoo herhaaldelijk spreekt van een zuchten, een smachten, een hopen, een verwachten, en van weeten als in barensnood, zou 't toch niet aangaan juist die creaturen uit te sluiten, die, gelijk de meer ontwikkelde dieren, gewaarwordingen van smart en leed hebben, en dit in hun gegis en in hun noodgeschreeuw uiten. Ook de apostel Petrus laat zich op gelijke wijze uit, als hij zegt: „Maar wij verwachten niet alleen nieuwe hemelen, maar ook een nieuwe aarde, in dewelke gerechtigheid woont“, juist zoals het in Openb. 21:1 heet: „En ik zag een nieuwen hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde was voorbij gegaan, en de zee was niet meer“. Een apocalyptische aankondiging geheel in den geest van Jesaja's profetie, als de Heere zegt: „Want zie, Ik achep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, en de vorige dingen zullen niet meer gedacht worden“.

De zoo tekenachtige uitlating van Paulus mag en kan dus niet anders verstaan worden, dan dat er, komt eens het rijk der heerlijkheid, niet alleen een geestelijke, maar ook een zinnelijke wereld schitteren zal, en dat in die vernieuwde en verjongde zinnelijke wereld tevens een opleven zal plaats hebben van alle schepsel, dat thans in staat van lijden en gedruktheid, of, gelijk hij 't noemt, in „ijdelheid“, verkeert. Ge moogt dus niet zeggen, dat al wat nu bestaat verdwijnt, en dat er in zulk een zin een geheel nieuwe wereld zal worden vormd, buiten den mensch, daarop zou worden terug gevonden. Wie 't zoo opvat, misduikt zoo bestial mogelijk Paulus zeggen. Nieuw zal de toekomstige Schepping zijn, gelijk we ook thans kunnen zeggen, dat een plant die met de koude van herfst en winter verstierf, in de lente weer uitlocht en nieuw opleeft, maar dan blijft het toch altoos dezelfde plant. Juist zoals ook wij in Christus wel een „nieuw schepsel“ zijn, maar toch altoos zóó, dat ons ik één blijft. En zoo nu zegt de apostel, dat het ook met het nu bestaande, maar gedrukte en

ten onder gehouden schepsel, of wilt ge met deze natuur, zal gaan. Niet alleen de mensch zal vernieuwd worden, maar ook heel de Schepping zal een nieuw gelaat vertoonen, maar toch altoos zóó, dat het in haar wezen dezelfde Schepping blijft. Het is dan ook niet wel in te zien, hoe men deze stellige apostolische uitspraak anders kan opvatten, dan dat heel het rijke, organische leven op de nieuwe aarde in hooger staat herleven zal. Iets waarbij men vooral niet vergeet, wat Openb. 22 ons meldt, dat er in het nieuwe Jeruzalem een rivier was, „een zuivere rivier van het water des levens, klaar als kristal, voortkomende uit den troon Gods en van 't Lam, en dat langs deze rivier geplant stonden reeksen van den boom des levens, die twaalf vruchten 's jaars, van maand tot maand, geven, en wier blad tot genezing der heidenen strekt“. Men leze daarom over deze zinsnede in Rom. VIII vooral niet heen. Maar dan er in staat, mogen we er niet uit fantaseëren, maar evenmin mogen we de oogen sluiten voor wat er beslist, en stelliglijk, en zulks wel in overeenstemming met andere uitspraken der Schrift, in woord vastgesteld. Het hoe laten we dus rusten, van alle fantaseën onthouden we ons, maar we nemen kennis van wat er zoo duidelijk staat, hiervan namelijk, dat de heerlijkheid die Gods kinderen wacht, in verband zal staan met een verheerlijkte wereld, waarin wat nu op deze aarde gedrukt en vernedert is, zal opleven in glans en glorie.

Alleen zóó verstaat men dan ook den aanloop waarvan de apostel uitgaat. De kerken leefden destijds onder het kruis, en om nu onder dat kruis den moed in de geloovigen aan te wakken, zegt hij hun, dat ze zich in den toestand van erfenamen bevinden, die de erfenis nog wel niet hebben, maar zeker eens krijgen. Als erfenamen zijn ze principieel dus schatrijk, maar omdat de erfenis nog niet uitgedeeld is, thans feitelijk nog arm. In die armoe spreekt zich uit wat de apostel noemt: „Het lijden des tegenwoordigen tijds“, en tegenover dit lijden stelt hij nu, hun tot vertroosting en opbouw, de heerlijkheid die ze straks ontvangen zullen. Die toch zal zoo groot zijn, dat hij zegt: „Ik houd het daarvoor, dat het lijden des tegenwoordigen tijds van verre niet opweegt tegen de heerlijkheid die aan ons zal geopenbaard worden“. En om nu die heerlijkheid in al haar majesteit te teekenen, gaat hij van de heerlijkheid die Gods kinderen zelve wacht, terug op de heerlijkheid die zelfs aan de natuur zal verleend worden. Al is het toch, dat die natuur ons zelfs nu nog zoo onaaneemelijk veel schoons te genieten geeft, toch is wat die gansche natuur thans voor ons uitstelt, slechts diepe ellende, zóó ge 't vergelijkt met de heerlijkheid die dezelfde schoone natuur eens ontvangen zal, als straks de heerlijkheid van Gods kinderen ingaat. Met opzet stelt hij ons daarom die gansche natuur voor als zuchtende en kermende om verlost te worden. Niets toch kan ons een rijker voorstelling van de toekomstige heerlijkheid doen opkomen, dan zoo ons gezegd wordt dat die veelzins nu nog zoo prachtige natuur zóózeer al haar oorspronkelijke glorie heeft ingeboet, dat ze nu als 't ware schreit en huult om verlost te worden. Hoe rijk, hoe prachtig, hoe groot toch zal niet de heerlijkheid van die natuur eens zijn, als wat we nu zien, niets dan een onogelijk schaduwbeeld is van wat 't eens zal worden. En meer nog, hoe majesteit zal dan niet eenmaal de heerlijkheid van Gods kinderen zich betonen, zóó de omgekende wereld die in de natuur eens zal schitteren, nog niets zijn zal dan de zoom van het kleed, dat Gods kinderen zal verheerlijken.

Zoo ziet men, dat de betekenis van dit gedeelte van Rom. VIII niet licht overschat kan worden. Misschien zelfs zou men het den sleutel kunnen noemen tot geheel het Boek der Openbaringen. En veilig mag gezegd, dat dusver bij het bespreken van de Volcinding op deze zinsnede uit Paulus' hoofdbrief veel, veel te weinig is geleet. Calvijn zelf is, blijkens zijn commentaar, wel een oogenblik onder den indruk ervan geweest, waar hij spreekt van een hoogere volmaaktheid die eenmaal in de planten, dieren en metalen zal gezien worden, en zelfs de vraag te berde brengt, of hetgeen in de dierenwereld nu aan den dood onderworpen is, dan onsterfelijk zal zijn; maar hij waagt het niet, hierop dieper in te gaan, acht dat we zelfs verkeerd doen, mei ons op dit punt aan te veel bespiegeling te wagen, en roept dan uit: Als we op zulke vragen eenmaal ingaan, waartoe kunnen onze bespiegelingen dan wel niet afdoelen. Hij acht daarom, dat we ons bepalen kunnen en moeten tot deze één verklaring, dat

alles op die nieuwe aarde zich in zulk een vorm en ordianantie zal voordoen, dat er niets wanvormigs en onvast zal overblijven. Zie zijn commentaar op den Brief aan de Romeinen, op hoofdst. VIII vs. 21. Een bescheidenheid in het oordeelen, waarmee we accoord gaan, mits maar duidelijk wordt uitgesproken, dat de apostel, op een voor geen tweerlei uitlegging vatbare wijze, zeer stellig uitsprak, dat op de nieuwe aarde die we inwachten, het op deze aarde waarneembare organische leven zal voortduren, en voortduren in veel heerlijker stand. Iets waar we te meer nadruk op leggen, wijl de aanneming of verwerping van deze voorstelling geheel het stuk der Volcinding beheerscht, en het valsche en eenzijdige Spiritualisme door geen Schriftwoord bevestigd dan juist door dit apostolisch woord terug wordt gedrongen.

Al is men nu echter over deze Paulinische zinsnede, wat dit punt betreft, thans onder de uitleggers vrijwel tot een eenparig oordeel gekomen, hetzelfde kan niet gezegd van de tweede hoofdstuk, die geheel de opvatting van dit stuk beheerscht, van de vraag namelijk, uit wat oorzaken geheel de natuur, en met name de dierenwereld, in dezen toestand des lijdens en der ijdelheid gekomen zal zijn. We stellen bij deze vraag vooral de dierenwereld op den voorgrond, omdat bij het delfstoffenrijk en het plantenrijk dit lijden ons veel minder sterk toesprekt. Ongetwijfeld spreekt de delving in het aardrijk niet minder van ontzettende verwoesting, en wordt ook in de plantenwereld allerlei vernieling en verwoesting door storm en onweer, door insecten als anderszins, waargenomen; maar over het algemeen maakt de plantenwereld, zoowel door het woud-schoon, als door haar bloemenpracht, en door haar rijkdom aan heerlijke vruchten, op ons veelmeer een bekoorlijke dan een pijnlijke indruk. De geleerde botanici en de boomkweker weten wel, aan wat krankheid, aan wat vernieling, aan wat verderf veel ook in de plantenwereld is blootgesteld, en wij zien er soms zelfs iets van; maar als regel is de indruk dien we van boomen en vruchten ontvangen, toch eer een genotvolle. Bij het dier daarentegen is de indruk dien we van het lijden van het dier ontvangen, zoo algemeen, dat we zonder zweem van moeite Paulus' sterke uitspraak, mits dan vooral op de dierenwereld toegepast, zonder eenige bijzondere inspanning verstaan. De dieren zijn aan den dood onderworpen, de dieren vernielen elkaar onderling, de dieren staan bloot aan allerlei ongeval en krankheid, de dieren worden geslacht door de menschen, en ook waar de mensch ze leven laat, toch door wreedaards soms in harden wreeden dienst gebruikt. Op alle manier zien we het dier lijden, en we voelen ook zijn lijden. Dit lijden nu moet uit een bepaald oorzaken zijn opgekomen. Het denkbeeld dat God deze dierenwereld op de wijze en in maniere als we haar nu waarnemen, zoo geschapen hebben, bevredigt ons niet. En de Schrift gaat er ons dan ook in voor, om ons te doen beseffen, dat zulk een onbevredigende toestand, als niet alleen in ons menscheijk, maar ook in het natuurlijke leven van de wereld om ons heen wordt waargenomen, het gevolg moet zijn van onheilige invloeden, die het werk van Gods Schepping hebben bedorven en verstoord.

In dien zin is de zinsnede uit Rom. VIII vers 19—22 dan ook steeds door alle uitleggers verstaan, en gemeenlijk wel nader op deze wijze, dat dit lijden ook in de dierenwereld en in de overige Schepping uitloefsel en gevolg zou zijn geweest van Adam's val in het Paradijs. Men verstaat het dan zoo, dat tot aan den val in het Paradijs heel de Schepping in al haar rijken en sferen bloek en schitterde in een oorspronkelijke volkomenheid, en dat eerst na den val, en tengevolge van den val, heel het aanzijn, heel het gelaat van deze Schepping veranderd is, en dat eerst hierdoor de toestand van gedruktheid is opgekomen, waarin wij van jongs af de natuur en het leven om ons heen gekend hebben, zoodat niet alleen het lijden en sterven van den mensch, maar ook het lijden en sterven van het dier en van de plant en de gehele ontreddering van de overige Schepping alleen uit 's menschen val zou te verklaren zijn. Ook Calvijn meent nog aan dien gedachtegang te moeten vasthouden. Hij zegt toch: „Hieruit niet men in wat zin het schepsel, al hoop 't op beter, thans aan de ijdelheid onderworpen is; iets waaruit we kunnen afzien hoe vreeslijk de vloek is, dien we verdiend hebben, nu blijkt hoe alle schepselen van deze aarde af tot in den hemel toe de straf voor onze sonde dragen moeten. Want dat alle schepselen onder de verderfens worstelen, dat

is onze schuld. Om onzentwil is de vloek, die heel ons menscheijk geslacht trof, ingestempeld op alle creaturen in den hemel en op deze aarde“. Men voelt, dit is zeer kras gezegd. Niet alleen alle lijden dat het delfstoffenrijk, het plantenrijk en het dierenrijk treft, maar ook het lijden dat in andere sferen van het firmament wordt geleden, het is alles uitloefsel van wat Adam en Eva deden in het paradijs.

Nu is deze voorstelling uiterst eenvoudig, en er is niets op tegen, dat men zich bij het gewone onderzoek bepaalt tot de algemeene stelling, dat wat God schiep goed was, en dat al het bederf dat thans in zijn Schepping valt waar te nemen, uitloefsel is van een onheilig element, waardoor Gods toorn is opgewekt, en zijn vloek over zijn Schepping is uitgegaan. Maar 't behoort toch wel niet gezegd, dat tegen de eenvoudige toepassing van deze stelling, gelijk dit veelal geschiedt, zeer ernstige bedenkingen rijzen, die alleszins de vraag wettigen, of geen nadere uitlegging hier noodig zou zijn, en of er behalve met den val van den mensch, ook niet te rekenen zou zijn met den geweligen ommekeer in de geestenwereld, die voortkwam uit satan's opstand tegen God. In dien zin is er reeds sinds jaren op gewezen, dat in het Scheppingsverhaal deze aarde niet voorkomt als zijnde geheel een Eden. Eer integendeel wordt zeer scherp onderscheiden tusschen den hof van Eden en het overige deel der wereld. Bij ongewrongen lezing ontvangt men dan ook den indruk, dat deze aarde volstrekt niet een volkomen Schepping was, maar veeleer reeds ten deele verstoord Schepping, en dat op deze ten deele reeds verstoord aarde het Paradijs door God als iets exceptioneels gezet is. Paradijs en aarde vormen in Gen. 1—3 zeer beslist een tegenstelling. In het Paradijs hooren we van een Schepping die in elk opzicht rijk, schoon en edel is, en die schier in geen enkel opzicht iets te wenschen overliet. Ware Adam niet gevallen, had ons geslacht zijn leven in dit Paradijs kunnen voortzetten, zoo zou er geen lijden ons overkomen zijn. Maar hieruit volgt dan ook, dat die deelen van onze aarde, die buiten het Paradijs lagen, in dien gelukkigen staat niet deelden. Vergeleken bij de weelde en volkomenheid van het Paradijs moet het alles veeleer een beeld van verwoesting hebben opgeleverd; iets wat dan ook weerklinkt geeft op de stem die uitriep: „De aarde nu was woest en ledig“. Al is het toch volkomen juist, dat deze woorden ook zóó zijn uit te leggen, dat 't zeggen wil, dat alle organisch leven op deze aarde nog toefde te komen, kwalijk toch kan men ontkennen dat de gekozen woorden: „Woest en ledig“, iets uitdrukken dat aan ontreddering denken doet.

Toch zou dit op zich zelf nog geen grond opleveren voor een andere opvatting, indien na den val in het Paradijs niet als straf de uitdrijving uit den Hof van Eden, en de heendrijving naar het overige deel der aarde volgde. Mocht het eerste menschenpaar, als nu onheilig geworden, in het Paradijs niet langer toeven, en moest de engel met het glinsterend zwaard zelfs den ingang van den Hof bewaken, dan ligt hier ootegenwoordig in uitgedrukt, dat de overige wereld, buiten het Paradijs, van mindere conditie was, en niet gelijke heerlijkheid vertoonde als het Paradijs zelf. Want wel wordt er met name gewezen op den Boom des levens, en gezegd, dat de uitdrijving daarom niet kon uithijven, omdat de mensch anders in zijn onheiligen toestand van den Boom des levens zou gegeten hebben, maar die Boom des levens evenals de Boom der kennis hing toch saam met heel de conditie van het Paradijs, gelijk we ook in Openb. 22 dien Boom des levens zien terugkeeren, zelfs in grooten getale. Dit nu doet de vraag rijzen, of niet reeds vóór den val des menschen, de val in de Engelenwereld zijn noodlottige uitwerking ook op onze aarde had tweevoudig gebracht. Reeds op zich zelf is het niet wel denkbaar, dat wel de val van den mensch, en niet de val van den veel machtiger geest, die straks satan werd, naderking zou gehad hebben in de zichtbare Schepping. Satan's opstand vormt van 's menschen val den onmisbaren achtergrond. Zonder voorafgaande gebeurtenis in de geestenwereld laat de val van den mensch zich zelfs niet denken. Waar nu de ontreddering niet alleen deze aarde gold, maar de apostel uitdrukkelijk betuigt, dat ze betrekking had op heel de schepping, niet alleen op deze aarde, maar ook op het firmament, waarmee de mensch toch in geen rechtstreeks verband stond, zoo voel men toch onwillekeurig, dat er iets onbevredigends ligt in Calvijn's beweren, dat ook het firmament, of wat wij kortweg den

hemel noemen, straf hebbe moeten lijden (poena luere) om de zonde der menschen wil. Op zichzelf althans zou het zich veel beter verstaan laten, dat de val van de Engelenwereld, die in betrekking staat met alle creatuur, en bij alle creatuur Gods wil volbrengen moet, zulk een algemeene ontreding had teweeggebracht, en dat de eerste mens, door zich in dien satanischen afval te laten meesleeken, juist daarom te zwaarder gezondigd had, omdat hij op die wijs zich mede aansprakelijk stelde voor al wat reeds geschied was en de majestest des Heeren HIEREN schond.

Natuurlijk kan men tegen deze voorstelling ernstig bezwaar omtrent een van de volgende dagen, die in het Scheppingsverhaal den gang beheerscht. Wie hieronder dagen van 24 uur verstaat, en acht dat aan het zestiende Scheppingsdagen noch iets voorafging, noch ook iets tusschen die dagen valt in te schuiven, die moet wel aannemen, dat geheel het organische leven op deze aarde nog ongerept en ongeschonden was, toen de mens in het Paradijs verscheen. Intusschen eischt het verhaal zelf deze opvatting niet. Het etmaal gelijk wij hier mede rekenen, vormt zich door de wenteling van onze aarde in verband met haar verhouding tot de zon. Volgens het Scheppingsverhaal nu is die belichting er pas op den derde dag gekomen, om eerst van dat oogenblik af te heerschen in den dag en in den nacht.

Wat in Gen. 1:5 vermeld staat, kan hieraan dus niet aansluiten. En hierbij komt dan, dat het onderzoek dat in de aardkorst is ingesteld, en hetgeen we uit de fossielen en andere overblijfselen omtrent de herkomst van het plantenrijk en van het dierenrijk, ook in verband niet met het verschijnen van den mens op aarde weten, op geweldige gebeurtenissen wijst, die aan den mens moeten zijn voorafgegaan. De overblijfselen van bijna geheel uitgestorven geslachten van reusachtige dieren, waarvan wij nog alleen het rijpaard, dan den olifant, en misschien ook den walvisch kennen, toonen duidlijk, dat er reeds eer de menschen verscheen en viel, bang lijdende in de dierenwereld moet geleiden zijn. Vandaar de vraag, of het zeggen van Paulus, dat planten en dieren, en wat we verder onder de natuur verstaan, niet gewillig aan de ijdelheid onderworpen is, maar om diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft, wel doet op wat de meesten er onder verstaan, d.i. op een beschikking van onze God. Bedoelde Paulus werkelijk hiermede te zeggen, dat het God is, die deze geheele zienlijke Schepping aan dezen jammer en aan deze ellende onderworpen heeft? Het kan, maar de natuurlijke en van zelf zich aanbevelende uitlegging is dit stellig niet. Geheel het verband strekt toeveeler om er op te wijzen, hoe de Schepping op noodlottige wijze onder deze bangheid gekomen is, en hoe 't God veel eer is, die, desalniettemin, er hulpe in aanbrengt en de toekomst van heel de Schepping blijft ophouden. Bij ongedwongen opvatting zou men zoo zeggen: Zoo bedoelt was, dat God de Schepping tot deze ellende doemde, zou er Gods naam bij hebben gestaan. Vandaar de opvatting, of geheel het bevel van Paulus' woord niet zoo kan en mag verstaan worden, dat het satan is, die de Schepping Gods tot deren jammerstaat nederdrukt. Eerst door zijn eigen opstand en door de gevolgen, die deze ook in het leven der natuur deed intreden, en ten tweede male door den mens te doen vallen, en door den vloek, die hierop volgde, op de scheppingen van deze aarde te doen rusten.

Dn. A. K.

„Nu heeft God de leden gezet“

Maar nu heeft God de leden gezet, een legelijk van deze in het lichaam, gelijk Hij gewild heeft. 1 Cor. 12:18.

De ouderlinge op elkaar inwerking van de leden in het mystieke Lichaam van Christus wordt beheerscht door drieërlei verschil onder die leden. Er is ten eerste zeker *voortverschil*, dat b. v. uitkomt als een Javansche Christen met een Christen uit Europa vergelekt. Dan in de tweede plaats is er een *persoonlijk* verschil, dat er van afhangt of het geestesleven, de leerstelling, de gedachten, dan wel het praktisch handelen bij ons in den voorgrond staat. En in de derde plaats is er het *persoonlijk* verschil, doordat elk ontwikkeld Christen iets eigenaardigs heeft, waarvan ge hem alleen herkent. Die drieërlei variatie nu moet daarom geëerbiedigd, zegt de apostel, omdat „God alsoo de leden gezet heeft“.

Op zichzelf ware het alleszins denkbaar geweest, dat onze God geen verschil in het Lichaam gezet, maar ons allen *ender* geschapen had, zoals de korrels van het zand dat aan den oever der zee is. Toch deed God 't zoo niet. Wat eendracht zich vertoont, maakt een indruk van armoede; hoe veelvuldiger daarentegen het verschil is, des te rijker doet 't geheel zich voor. En zoo schittert dan de rijkdom van Gods scheppende almacht in het eindeloos verschillende stargewemel aan het firmament; in het wiggelen en telkens zijn vormen wisselend volkenrijk; in de nooit eindigende verscheidenheid waarmee het planten- en dierenrijk pronkt; en zoo ook tenslotte in de drieërlei variatie onder de kinderen der menschen.

Ook van de engelen getuigt de Schrift, dat er onderscheidingen in het geestesrijk zijn, doch dit is ons slechts vaag betuigd.

De variatie onder menschen daarentegen staat als Goddelijk kenmerk van de Schepping der menschenwereld aldoor in de Schrift op den voorgrond. Variatie met harmonie, maar zóó sterke variatie dan toch, dat in het Lichaam van Christus het één kind van God bij het oog, het andere bij het oor, en weer een ander bij den voet of de hand wordt vergeleken. Echter altoos zoo, dat dit onderscheid niet van ons afhangt, maar van onzen God, want, zoo betuigt het de apostel ons: „het is God die de leden gezet heeft“; of zoals er in vs. 24 staat: „het is God die het lichaam alsoo samengesteld heeft“. Julij nu daardoor, dat de geloovigen naam een Lichaam worden genoemd, blijkt het hoogen God de Heere de variatie onder ons gesteld heeft. Reeds in de

natuur zelve toont God ons dit. In de natuur toch zijn er lagere en hogere creaturen. Ontleedt ge nu een plant of dier van de laagste soort, dan is er nog bijna van geen samenstelling sprake. De microben, die als diertjes vooral bij ziekte zoo groote rol in de wereld der menschen kunnen spelen, toonen nog bijna gansch geen samenstelling, maar zijn in hun eenvoud meest enkelvoudig. Reeds bij het insect echter is de samenstelling o, zooveel rijker. En zoo klimt 't al door. Het één organisme is al rijker dan het andere samengesteld. En komt ge in die lange reeks nu tenslotte tot den mens, dan vertoont het menselijk lichaam u een zoo wonder, zoo overrijke, zoo bijna weelderige samenstelling, dat alles wat we aan ons hebben een eigen vorm vertoont, en dat toch het één lid in ons lichaam het andere steunt en verrijkt. Vergelijk het maar met een haarijn in elkander gezet ankerhorlogje. Geen twee stukjes of deelen van zulk een radierwerk zijn geheel gelijk. Het is alles verschillend en uiteenlopend. En toch kan er niet één gemist worden. Als er ook maar één deeltje weigert, staat heel het uurwerk stil. Het hoog en zeldzaam kunstige bestaat dan ook juist in de volmaakte wijze waarop de vaardige werker die deelen in elkaar gezet heeft. En in gelijken zin nu heet 't ook van 't Lichaam van Christus, dat God ook in dat Lichaam de leden gezet heeft.

Wat inzetten van onsen persoon in het Lichaam van Christus hangt dus met den aard van onsen persoon en met onse roeping in dat Lichaam samen. Wat oor zal zijn, ontvangt een geheel andere formatie dan wat oog moet worden, en al lijken hand en voet meer op elkander dan oog en oor, toch ligt de hoogte van den menschen boven het dier niet het minst ook daarin, dat we recht op gaan, en niet als de dieren kruipen, en dat in verband hiermee hand en voet bij den mens zoo geheel iets anders zijn geworden dan de vier gelijke pooten b. v. bij een hond.

Tweeterlei heeft God de Heere derhalve gedaan. Hij heeft ons niet alleen een legelijk zijn eigen oor en oog gegeven, maar ook heeft Hij ons oor en oog op die plaats in ons lichaam ingezet waar ze als organen in dat lichaam hooren. Niet het oog op zij en 't oor in het front van het hoofd, maar omgekeerd. Wat in vs. 18 en vs. 24 van 1 Corinthe XII staat, geeft juist dat verschil aan. Vs. 24 zegt dat God elk lid *gemaakt*, en vs. 18 dat God elk lid *gezet* heeft. Niet alleen *wat* we zijn, maar ook *waar* we in het Lichaam zijn, en welke roeping hieruit voor een legelijk van ons in het Lichaam van Christus voortvloeit, wordt niet door onself bepaald, maar is voor ons bepaald door onsen God, en wel zoo dat deze setting voor alle leden van het Lichaam doorgaat.

Ge zoudt u toch vergissen door enkel aan oor en oog, aan hand en voet te denken. Verre daar van daan, past de apostel wat hij vaststelt op elk lid van het Lichaam toe. Geheel in het algemeen toch zegt hij: „Nu heeft God de leden gezet, een legelijk van hen in het lichaam, gelijk Hij gewild heeft“; en wel verre van zich tot de vier genoemde leden (oor en oog, hand en voet) te beperken, zegt hij in vs. 22, geheel in het algemeen: „de leden die ons denken de zwakste des lichaams te zijn, die zijn noodig, en aan die ons denken de minst geëerde des lichaams te zijn, doen wij de meeste eere aan, en onze onsterfelijke leden hebben overvloediger versiering“. Nemen ge dus een ontleendkundig handboek voor u, en doorloopt ge de lange lijst van al de deelen en deelen, die schier zonder eind in ons menselijk lichaam te onderscheiden zijn, dan moet ge u het mystieke Lichaam van Christus minstens even rijkelijk samengesteld denken, en steeds daarbij in het oog houden, dat het God is Die alle deze leden altoos in de Schepping *gemaakt* en naar zijn bestel in het Lichaam *gezet* heeft.

Doch dan gevoelt ge ook, hoe hier alles aan het doel hangt, dat God hierbij, wat u aangast, op het oog had, en waardoor vanzelf uw roeping wordt bepaald.

Vergis u hier dus in dit opsicht niet.

Het oog bestaat niet om de wille van het oog, en het oor bestaat niet om de wille van het oog, maar beide bestaan voor elkander en voor het gehele lichaam. En toch juist hierin feilen we zoo telkens. Zoo gedurig beelden we ons in, dat we in het Lichaam zijn om er een veilige plaats voor onself in te bezitten, en als lid van 't Lichaam de warmte en de tinstelling van het Lichaam met te genieten. Maar al ligt hierin een deel waarheid, toch verstaat, wie 't zoo vat, zijn roeping niet. Het oog is er niet voor het oog zelf, maar om het Lichaam te beveligen. Dat het oog ook aan de eigen ziel weelde schenkt, wordt hiermede niet ontkend, maar houdt u nu ditmaal bij wat 't Lichaam aangast. Zoo toch wil de apostel het, en is 't dan dat hij tot het oog van het Lichaam behoort, versta het dan toch, dat die roeping met de gave ervoor u van God gegeven is, opdat hij als deel van het oog voor heel het Lichaam waken zoudt, en het Lichaam zoudt helpen sturen.

De beidspraak van het Lichaam heeft iets dat heel uw geloofsexistentie onder Gods kinderen moet beheerschen, en de beidspraak is zoo onuitputtelijk rijk. Hier echter, bij 't spreken van oog en oor, staat vanzelf op den voorgrond dat al wat oor en oog in het Lichaam is, de roeping heeft, om voor heel het Lichaam te waken; heel het Lichaam door 't genot van vormen- en tonenwereld te verrijken; een rijkelijk medeleven met al wat ons omringt mogelijk te maken; om het Lichaam uit de duisternis te trekken in het licht; uit de doofheid der grafstille in het geklaank van het leven; en heel het Lichaam ook wat reinheid en sierraad betreft op het hoogste tempo te houden.

En hieruit nu volgt, dat al naar gelang een orgaan in het Lichaam van Christus zijt, ook zij als zulk een orgaan den vollen dienst van al uw krachten aan dat Lichaam van Christus te wijden hebt. En dus ook, dat ge als verlorne de zielgemeenschap met Jezus als uw Hoofd voor u zelf te niet doet, zoo ge faalt in uw roeping om voor het mystieke Lichaam van Christus datgene te presteren waartoe God u in het Lichaam *gezet* heeft.

Dr. A. K.

Amsterdam, 1 November 1913.

Nu ook Dr. Tjeerd Hoekstra de benoeming tot hoogleraar aan de Theologische School heeft aangenomen, is daarmee aan den arbeid der Haagsche Synode een einde gekomen en kan ze haar zittingen sluiten. In de eerste plaats acht Prof. Bouwman, dat Dr. Aalders ten onrechte van een „conscientiebezwaar“ sprak. „Voor de be-

aan zoo scherpe kritiek in de pers blootgestaan als de jongste Synode. Kerkrechtelijk zou ze zwaar hebben gezondigd door hare zittingen te verdragen. De door haar uitgebrachte benoemingen zouden blijf hebben gegeven van ergerlijke partijdijheid. Dat ze bij de bespreking der kandidaten in geheime zitting vergaderde, werd afgekeurd als een Roomsche conclave. Zoo 'deugde zoo goed als niets van wat deze Synode heeft gedaan.

Op al deze aanklachten nog eens terug te komen, zou mosterd na den maaltijd wezen. Trouwens, de Synode zelve heeft aan deze kritiek zich niet veel gestoord en is rustig haar gang gegaan. Naar onze overtuiging kon de Synode ook niet anders doen dan ze gedaan heeft, en ze heeft haar waarlijk niet gemakkelijke taak met ernst volbracht. Geroepen om een tweetal hoogleraren te benoemen, heeft ze niet naar partijstandpunt, maar naar de wetenschappelijke kwaliteit gevraagd. En al werd ze meermalen in hare benoemingen teleurgesteld, het is haar ten slotte gelukt aan de Theologische School een tweetal mannen te verbinden, wier wetenschappelijke aanleg door ieder erkend wordt en van wie verwacht mag worden, dat ze de opleiding onzer a. a. predikanten op hoog peil zullen houden. Aan beide nieuwbepaalde hoogleraren roepen we daarom een hartelijk welkom toe, en we hopen, dat ze nog lange jaren met zegen aan de School onzer Kerken mogen arbeiden. Al betreuren we, dat door deze benoemingen de oplossing van het opleidingsvraagstuk weer verder verschoven is, toch zal het „getrennt marschieren“ in de praktijk niet al te veel kwaad doen, wanneer het „verlent schlagen“ daarbij maar niet uit het oog verloren wordt.

Stappen we hiermede van dit minder verkwikkelijke onderwerp af, vooraf zij echter eerst een verklaring afgelegd, waarmede we met opzet hebben gewacht tot dat de zaak der benoemingen haar beslag had gekregen. Het geldt n. l. het verwijt, alsof de Vrije Universiteit bij deze benoemingen een n. l. nobele rol zou hebben gespeeld. Nu heeft de Vrije Universiteit als zodanig met deze benoemingen aan de Theologische School niets te maken, en ze heeft daarmee zich noch rechtstreeks noch zijdelings ingelaten, zoodat dit verwijt zonder enig grond is. Wat een enkel hoogleraar publiek over deze zaak geschreven heeft, kan natuurlijk niet op rekening der Vrije Universiteit gesteld worden, aangezien dat schrijven geheel buiten voorkennis der Vrije Universiteit omging. Elk hoogleraar heeft als lid der Gereformeerde Kerk het volste recht, aan de Kerken advies te geven, hoe ze z. i. handelen moeten, maar voor dat advies draagt hij zelf dan ook de verantwoordelijkheid. Alleen in zoverre is de Vrije Universiteit in deze kwestie gemengd geweest, als de hoogleraren van haar Theologische faculteit officieel door de Synode zijn uitgenodigd als adviseerende leden, en gemeend hebben aan die uitnodiging geen gevolg te moeten geven. Het zal echter voor ieder wel duidelijk zijn, dat deze omhouding niet voortkwam uit gebrek aan belangstelling, maar uit overwegingen van kiesheid, die hier niet nader behoeven te worden aangeduid. En wat het feit betreft, dat een drietal der benoemden ten slotte bedankt hebben, zoo kon hiervan zeker niet de schuld aan de Vrije Universiteit gegeven worden. Want thans mag wel openlijk worden medegedeeld, dat toen de hoogleraren der Theologische faculteit door de bedoelde personen om advies werden gevraagd, door hen eenparig de raad is gegeven, om de benoeming niet af te wijzen, maar aan te nemen. Naar het ons voorkomt, is de houding der Theologische faculteit in deze zaak geheel correct geweest.

Prof. Bouwman verklaart in *De Basuin* het niet met ons eens te zijn, dat de hoogleraren, die bedankt hebben voor de benoeming, wel hadden gedaan met aan de Synode de motieven voor hun bedanken te doen weten. Hij acht het „een zaak van voorzichtige beleid om in een tijt, waarin velen zich wat geprikkeld gevoelen, zoo weinig mogelijk te zeggen“. Nu spreekt het wel vanzelf, dat in deze zaak pro en contra valt te pleiten, en al handhaven we ons eigen standpunt, we laten de broeders, die hierin met ons verschillen van meening, in hun volle recht. Alleen vergunne wij ons de opmerking, dat voorzichtigheid een kostelijk iets is, maar dat ons kerkelijk leven toch niet een porcelainkast is, die bij den minsten stoof gevaar loopt. Een oprecht en broederlijk uitspreken van gevoelens kan heusch geen kwaad. Bovendien kon voor de Synode het kennismaken van de bezwaren der benoemden een oorzaak wezen, om te trachten die bezwaren uit den weg te ruimen. Gesteld bijv., dat het bezwaar daarin gelegen was, dat de benoemden de plaats, waar de Theologische School gevestigd was, minder geschikt achtten voor hun wetenschappelijk arbeid en invloed, zoo het voor de Synode dan niet van belang zijn geweest, te weten, op welke bezwaren haar benoemingen afstuitte?

Prof. Bouwman heeft echter niet alleen bezwaar tegen *De Hervormer*, maar evenzeer tegen de verklaring, door Dr. Aalders gegeven. Indien dit bezwaar nu alleen hierin bestond, dat hij het door Dr. Aalders ingenomen standpunt minder juist oordeelde, dan zouden we in deze kwestie ons niet mengen. Dr. Aalders zelf kan, indien hij dit noodig oordeelt, zich tegen deze kritiek wel verdedigen. Alleen op twee punten, waarop Dr. Aalders dit moeilijk kan doen, wenschen we het voor hem op te nemen. In de eerste plaats acht Prof. Bouwman, dat Dr. Aalders ten onrechte van een „conscientiebezwaar“ sprak. „Voor de be-

wustheid der gereformeerden mag dit niet als een conscientiezaak gelden“, schrijft hij, „omdat wanneer iemand een gewetensbezwaar heeft om iets te doen, hij overtuigd moet zijn, dat God in zijn Woord hem dat voorschrijft“ (bedoeld zal wel wezen: verbiedt). Prof. Bouwman heeft hier, evenals Dr. Scheps op de Synode, zich aan een quid pro quid schuldig gemaakt. Natuurlijk verbiedt Gods Woord nergens, dat men de benoeming aan een Theologische School zal aannemen. Maar wel eischt Gods Woord, dat we waar en eerlijk zullen zijn, en iemand kan op dien grond (te recht of ten onrechte, laten we in het midden) meenen, dat zijn conscientie hem verbiedt een positie in te nemen, waarin hij naar zijn overtuiging niet eerlijk en oprecht zou kunnen optreden. Hierin nu staat of valt ieder zijn eigen Heer, en de Apostel Paulus waarschuwt ons in Rom. 8 om in zulke zaken niet over de conscientie van anderen te oordeelen. Wat in ons oog geen conscientiebezwaar is, kan dit voor een ander wel zijn, en we hebben voor zulke conscientiebezwaren daarom altoos eerbied te hebben.

Prof. Bouwman gaat echter nog verder en verklaart niet alleen, dat dit conscientiebezwaar geen conscientiebezwaar is, maar geeft niet onduidelijk te kennen, dat er, naar men rustert, nog geheel andere invloeden in het spel zouden zijn. Hij schrijft letterlijk:

Wij zullen hiervan niets meer zeggen. Alleen moeten wij nogmaals opmerken, dat het ons leed doet dat Dr. Aalders deze verklaring gegeven heeft. Allereerst voor hem zelf. Want al mag menigen achten dat Dr. Aalders door deze daad blijf gegeven heeft een man van karakter te zijn, bij anderen wekt het een geheel verkeerde gedachte. Bovendien zijn de nevelen volstrekt niet opgeklard. Gefluisterd wordt toch dat er bepaalde invloeden gewerkt hebben. Wij laten gaarne de aliers hierover hebben, maar voor de wetenschap welke krachten soms werken, zou het niet zonder betekenis zijn.

Mogen we, in hoe zachten vorm ook, tegen deze uitlating protest aantekenen? Al gelooven we gaarne, dat Prof. Bouwman het niet zoo bedoelt, het verband, waarin deze woorden voorkomen, moet op ieder den indruk maken, alsof de Schrijver twijfelt aan de oprechtheid en eerlijkheid van Dr. Aalders' verklaring. En zelfs al zag deze uitlating niet rechtstreeks op Dr. Aalders, maar op anderen, dan blijft ze toch voor deze broeders krenkend. Laat Prof. Bouwman ronduit zeggen, wat hij bedoelt, dan is publieke tegenspraak mogelijk. Nu geeft zulk een omsluisende aanduiding aanleiding tot allerlei vermoedens, waardoor het onderling vertrouwen zeker niet versterkt wordt.

Dat men in moderne kringen met de Leidse Bijbelvertaling dweept en haar liefst zooveel mogelijk verspreiden wil, is te begrijpen en zal niemand hun euvel duiden. Indien de modernen een goedkoopere uitgave van deze vertaling willen laten drukken en haar overal te koop aanbieden, is dat hun volle recht. Ieder, die deze vertaling koopt, weet dan, dat hij te doen heeft met den arbeid van enkele moderne theologen en dat dit de *moderne* Bijbel is. Maar hiermede zijn de modernen niet tevreden. Hun vertaling, die geheel van modern standpunt uit gemaakt is, moet de volksbijbel worden. En waar ze nu uitsluitend goed weten, dat, zoolang deze vertaling het cachet *modern* op het voorhoofd draagt, ze nooit bij de groote massa van het volk ingang zal vinden, is het plan geopperd, om van het Bijbelgenootschap gedaan te krijgen, dat dit de nieuwe vertaling in zijn Bijbeluitgave opneemt. Zoo zou de eenvoudige man er dan inloopen. Hij zou op den goeden naam van het Bijbelgenootschap afgaande, een „Bijbel“ kopen. Deze „Bijbel“ zou niet worden aangeduid als de „moderne Bijbel“, maar als een uitgave van het Bijbelgenootschap. En zoo kwam de moderne Bijbel dan wel vanzelf in handen van het volk.

Nu betwijfelen we of het Bijbelgenootschap zich hiertoe wel leenen zou, en zelfs indien het hand en spandienst wilde verleen, om dezen modernen Bijbel te populariseren, dan gelooven we nog niet, dat ons volk onnoozel genoeg zou wezen om er in te loopen en deze moderne vertaling voor den echten Bijbel te houden. Maar al vrezen we geen oogenblik, dat deze toelag gelukken zal, toch moge het Bijbelgenootschap gewaarschuwd zijn, dat het niet op deze plannen inga, wil het niet het vertrouwen van ons volk geheel verliezen.

Overigens is het wel opmerkelijk, hoe de moderne richting in haar houding tegenover den Bijbel veranderd is. Eerst werd in allerlei toonaard het volk toegesproken, dat de Bijbel een verouderd fabelboek was. In menig modern gezin kwam de Bijbel nooit meer op tafel, hield men er zelfs geen Bijbel meer op na. Als moderne predikanten optraden voor den Protestantenvoet, werd zelfs geen tekst meer uit den Bijbel gekozen, maar behandelde men een vrij onderwerp, met een citaat uit een of ander dichter of filosoof tot motto. Thans is dat alles weer omgekeerd. Men preekt weer over Bijbelteksten; men wil den Bijbel weer onder het volk brengen, mits het dan natuurlijk de „moderne Bijbel“ zij.

Tot op zekere hoogte zijn we voor deren omkeer dankbaar. Er blijkt uit, hoe machtig toch de invloed van de Schrift nog altoos is. Maar tegelijk noopt het tot dubbele voorzichtigheid. Want deze plotseling opgekomen liefde voor den Bijbel als volksboek geldt natuurlijk niet den Goddelijken Inhoud der Schrift, de moderne niet in de Schrift alleen een stuk interessante wereldliteratuur, waarmede het de moeite waard is kennis te maken. Alleen moet dit dan geschieden in *den vorm*, dien het modernisme goedkeurt, d. w. s. dat tot in

de taal en de keuze der woorden toe het gewijde en heilige karakter aan de Schrift ontnomen wordt.

In Groningen is het gelukt aan het moderamen der laatste Provinciale Synode, om een predikantenconferentie in het leven te roepen. Ds. Miedema, de voorzitter der eerste conferentie, hield een toespraak bij de opening, die het doel der conferentie op uitnemende wijze uiteenzette. Aan het persverslag ontleenen we de volgende resumée dezer rede:

Hij zeide o. a.: dat vertrouwen omgang onder de predikanten veel goeds kan teweeg brengen. Er komt of blijft zoo licht allerlei verschil van meening onder elkaar. Partijformatie, die kanker van ons kerkelijk leven, dreigt ook onder ons verwijdering te brengen, zegt spreker. De oude generatie staat vaak vreemd tegenover de jongere. De tegenstelling van A. en B. schijnt velen vaak groot. Totdat men elkaar ontmoet en ontdekt, dat 't vermeende verschil gering is.

Wij wenschen — zegt spr. verder — met deze conferentie geen salarisactie of iets dergelijks te voeren. Nog altijd staan wij hier in Groningen op het standpunt, dat 't beter is, dat de predikanten sociaal lijden, dan dat ze in den salaris-verhoogsingswedloop mee om den prijs strijden. Het middelpunt waaromheen zich al onze arbeid groepeerd, is het heilig dienstwerk in dienst van onzen Heere z. Z. Mogen we in de ogen van Ds. — 't tantum-terribile van ons Lagerhuis — en tutti quanti, niet voor vertrouwdbaar zelfs meer gelden, dan aanvaardt men dit desnoods als een compliment. Mits we maar steeds meer voor eigen conscientie en voor 't aangezicht Gods in trouwen oprechtheid en overgavevrijheid des harten en ijver voor den dienst des Heeren ons mogen geven.

Nu de Wet op het Hooger Onderwijs de gelegenheid heeft geopend om aan de openbare Universiteiten bijzondere leerstoelen op te richten — een bepaling, die wel in hoofdzaak gemaakt werd ter wille van de Christelijke-Historische richting — doet zich het eigenaardige verschijnsel voor, dat de Roomsche Kerk voorslagnog van deze bepaling het meeste profijt trekt. Niet alleen dat te Amsterdam aan de Stedelijke Universiteit reeds jaren geleden Prof. de Groot tot bijzonder hoogleraar werd benoemd, maar thans treedt binnen een betrekkelijk kort tijdsverloop aan de Rijksuniversiteit te Utrecht reeds de tweede bijzondere hoogleraar van Roomsche zijde op. Of het nu metterdaad de bedoeling der Roomsche Kerk is, aldus aan onze Rijksuniversiteiten een corps kundige en wetenschappelijk wel onderlegde mannen van Roomsche herkomst te verbinden, die daar een blijvend tegenwicht moeten bieden tegen den invloed van het liberale hooger onderwijs, dan wel of deze Roomsche professoren bestemd zijn om straks aan een Vrije Roomsche Universiteit verbonden te worden, en slechts voorloopig als een soort oefenschool het bijzonder hoogleraar aan onze Rijksuniversiteiten waarnemen, kan hier in het midden worden gelaten. Van betekenis is voor ons alleen het feit, dat ook van Roomsche zijde steeds meer wordt ingezien, dat men verkeerd doet met het Hooger Onderwijs geheel in handen van het liberalisme te laten, en er op uit is ook dit terrein te herwinnen. Natuurlijk blijft de Theologische faculteit hier buitengesloten, want de Roomsche Kerk denkt er niet aan, van deze Faculteit voor de opleiding harer geestelijken gebruik te maken. Niet alleen dat ze in haar Seminarie voortreffelijke opleidingscholen voor haar geestelijkheid bezit, maar sinds het Concilie van Trente staat ze ook principieel op het standpunt, dat de opleiding der geestelijkheid alleen van de Kerk mag uitgaan en door de Kerk moet worden beheerscht. Aanvulling van het Theologisch onderwijs aan de Staatsuniversiteit zou derhalve niet alleen geheel overbodig wezen, maar ook tegen haar beginsel ingaan. Maar wel richt de Roomsche Kerk het oog op de niet-Theologische faculteiten en inzonderheid op de literair-filosofische faculteit. Te Amsterdam en te Utrecht werden daarom bijzondere hoogleraren voor de filosofie benoemd, waarbij de Roomsche Kerk van de volkomen juiste gedachte uitging, dat vooral op filosofisch gebied de hoofdslag tegenover de moderne wetenschap moest geleverd worden. Toch bepaalde de Roomsche Kerk zich niet alleen tot de filosofie, maar ze wil haar wiken breeder uitslaan, waar ze te Utrecht thans een tweeden bijzonderen hoogleraar aanstelde voor de vergelijkende klassieke taalstudie. Deze nieuwbepaalde hoogleraar, Dr. Jos Schrijnen, die 14 October j. zijn ambt aanvaardde, deed dit met een zeer belangrijke rede over de *Sociale Klassieke Taalstudie*, die ook ons ter kennisgeving werd toegezonden en waarop we hier gaarne de aandacht vestigen.

Het hoofddoel van deze rede is om de betekenis in het licht te stellen, die de algemeene wetten en verschijnselen van het maatschappelijk leven voor de ontwikkeling der taal hebben. Waar de taal een der machtigste sociale factoren is, spreekt het wel vanzelf, dat de taal telkens den invloed ondergaat van het sociale leven, en Dr. Schrijnen heeft dit in zijn rede met tal van gelukkig gekozen voorbeelden aangetoond, waardoor tegelijk het belang van dit studievak in het licht werd gesteld. Toch is het niet om dit linguïstisch vraagstuk, hoe belangrijk dit ook op zichzelf moge wezen, dat we op deze oratie wijzen, maar vooral hierom omdat, zelfs bij een zoover afgelegen onderwerp op filosofisch gebied, blijkt, hoe het Christelijk standpunt, dat de hoogleraar inneemt, toch invloed heeft op zijn beschouwing. Het slot van deze rede moge dit aantoonen:

Maar nog ingrijpend in het Romeinse volks- en taalleven, H. T., was de verschijning van het Christend staven de waarheid dienst is *het* social geen afzonderlijke het uitdrukkelijk, en standen der intensieve Romele schapaleven, zij t bruiken en sprake het Christendom w ja het richte zic nationaliteit, het w dienst, het wordt, salistische bescho tendom was meer godadienst, van all niet slechts in g blijkt dat transen onderzoek der mal kan toch besluiten van een transceed zijn op het geb Aan het Christen een herboorte der ook een wederijdi van seds en recht ting van gesin e en ethische onl geordende stande edeling van kuu louteringsproces, sijn uitdrukking in Niet slechts dat h verbeven tot Ker slechts mogelijk, e een nieuwe levens die taal zich ver nieuwe begrippen, eigen karakter te frische levensap jongere krac Christendom.

Onlangs werd van antipapisme ling verdedigd, i de Roomschen s onjuist zulk eer het best uit e noemde blijken. niet aan, de klo Rome scheldt, trots alle versc eenheid van Cl ons saambinden ongelof; een e den modern t belijdenis, zool wonden werd ult om vrucht is wikkeling, maar en dat de Chr in graad alleen andere religies tegenover de n absoluut karak loochent en de relatief van de i In deze belijden het modernisme leerde van har dankbaar, dat b lidenis zoo be optreden uit te

Voor Ko

In harteeliken getekende: van dam, Voors. Loc. Urie-collecte f. 5.

Koetwisk.

1. Dr. G. SMIT OANDA EN CHRIST Utrecht, G. J. A. Dit werk van MAEKUS, is een vrieden zoo bek SIMON, ISLAM UIM DIE EROBERING WELT, BEOODACHU mission in Niede

G. SIMON was SUMATRA en is Theologische Sc thuis in de ged Mohammedanen, het heidensche A hoogte van de v Hij verstaat de heid van den list maar weet ook levenskracht van vjand van het overwinnen.

Het boek is Het is heeft t heiden tot den godadienstige to medaan. Het 3 medaan tot t heeft Dr. SMIT drukproeven van UND CHRISTENT opgave door de opgenomen en h

Dr. SMIT h sendingsstudie dienst bezuden.

Inzonderheid deze bewerking anbevelen.

2. W. H. GIN Nederlandsche (Kampen, J. H.

Iemand heeft Geloofsbelijdenis Waarom dat n vermoed, dat m is zo klaar toelichting 'n ov was het ook v gevaar met sich te kort te doen. Dan, hoe het heb deze toel GEFEN met t gelezen. Het is en o Het dateert a Eigenlijk ga Het waren E mandingen van bij ZALMAN in